

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ПРОГРАМА
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
З ПЕДАГОГІКИ ТА ФАХОВИХ МЕТОДИК
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Освітній рівень «Бакалавр»
Спеціальність 013 Початкова освіта

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма підсумкової атестації складена відповідно до освітньо-професійної програми «Початкова освіта та Психологія (практична психологія)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Атестація здобувачів вищої освіти – це встановлення відповідності результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам освітньої програми. Вимоги до атестації визначає стандарт вищої освіти.

Атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка здійснюється відповідно до:

- Положення про організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (нова редакція)

https://cusu.edu.ua/images/normativni_doc/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%9E%D0%9F_%D0%A6%D0%94%D0%A3_2023-2024_12.2023);

- Положення про атестацію здобувачів вищої освіти у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка

https://cusu.edu.ua/images/normativni_doc/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%90%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A6%D0%94%D0%A3_02.20203.PDF).

Метою підсумкової атестації здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання є оцінювання рівня сформованості загальних і спеціальних фахових компетентностей випускників, передбачених змістом освітньо-професійної програми «Початкова освіта та Психологія (практична психологія)» спеціальності 013 Початкова освіта.

Кваліфікаційний екзамен має комплексний характер і пов'язаний з поглибленням набутих здобувачем вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання. Програма кваліфікаційного екзамену сформована на

основі визначеного в стандарті вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта переліку компетентностей.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

КЗ–1. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

КЗ–2. Інформаційно-дослідницька. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації з різних джерел, зокрема із застосуванням сучасних засобів інформаційних та комп'ютерних технологій.

КЗ–3. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки.

КЗ–4. Соціокультурна. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі в умовах різноманітності і мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності:

СК–1. Предметна компетентність. Здатність до застосування знань, умінь і навичок із циклу професійно-наукових дисциплін, що є теоретичною основою побудови змісту освітніх галузей, визначених Держстандартом.

Види предметних компетентностей: філологічна, математична, технологічна, природничо-наукова, мистецька.

СК–3. Педагогічна компетентність. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі. Здатність вирішувати стандартні та проблемні професійні завдання, що виникають в освітній практиці. Здатність до здійснення виховної діяльності з молодшими школярами. Складниками педагогічної компетентності є дидактична, виховна, організаційна.

СК–4. Методична компетентність. Здатність ефективно розв'язувати стандартні та проблемні методичні завдання під час навчання учнів освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти. Складники методичної компетентності: нормативна, варіативна, спеціально-методична, контрольна-оцінювальна, проектувально-моделювальна, технологічна.

СК–5. Професійно-комунікативна компетентність. Здатність застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами. Спроможність організувати спільну освітню діяльність і педагогічне спілкування.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Знати мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми початкової освіти, суть процесів виховання, навчання й розвитку молодших школярів. Розуміти специфіку процесів розвитку, виховання і навчання.

ПРН2. Знати зміст державних та нормативних документів у галузі освіти.

ПРН4. Моделювати освітній процес початкової школи з певного предмету: розробляти проекти уроків та їх проводити.

ПРН5. Проводити моніторинг якості навчальних досягнень учнів з певної теми у відповідності з вимогами, визначеними Державним стандартом та програмами з певного предмету.

ПРН6. Проектувати зміст і методику проведення виховних заходів для учнів початкової школи, співпраці з батьками та громадськими організаціями.

ПРН7. Актуалізувати педагогічні здобутки минулого та творчо трансформувати їхній потенціал у сучасний освітній процес закладу загальної середньої освіти.

ПРН10. Володіти педагогічними технологіями початкової освіти.

Відповідно до навчального плану підготовки студентів спеціальності 013 Початкова освіта, зміст екзамену визначається програмами навчальних дисциплін «Основи педагогіки та дидактика», «Теорія виховання», «Методика виховної роботи», «Школознавство», «Методика навчання української мови та літературного читання», «Методика навчання освітньої галузі «Математика», «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство», «Трудове навчання з практикумом». Під час складання екзамену випускники повинні показати рівень знань та умінь з вищезазначених курсів.

На підставі програми Кваліфікаційного екзамену з педагогіки та фахових методик початкової освіти складаються екзаменаційні білети, кожен з яких має чотири питання. Екзамен проводиться в усній формі. Відповіді здобувачів мають показати: глибину розуміння і викладу матеріалу, повноту висвітлення теоретичних основ проблеми, врахування та аналіз сучасних досліджень науковців та методистів; логіку побудови відповіді, зв'язок теоретичного матеріалу з практичною діяльністю вчителя початкових класів; знання сучасних науково-методичних джерел; обізнаність; рівень володіння державною мовою.

Відповідь на одне питання оцінюється в 25 балів. Кожне питання містить теоретичну та практичну складові. Виконання практичного завдання визначає рівень практичної підготовки випускника до діяльності вчителя початкових класів, уміння ретранслювати теоретичні знання на практичні ситуації, що виникають в ході педагогічної діяльності, готовність реалізувати свою професійну майстерність та відповідні особисті якості. Ці завдання різнопланові – наприклад, розробити технологічну карту виготовлення виробу в техніці аплікації з кольорового паперу, проаналізувати зміст дослідів, передбачених програмами з природознавства у 1 і 2 класах.

Тривалість відповіді на кваліфікаційному екзамені з навчальних дисциплін професійної підготовки одного здобувача вищої освіти, як правило, не повинна перевищувати 30 хвилин.

Оцінки з кваліфікаційного екзамену з навчальних дисциплін професійної підготовки виставляє кожен член екзаменаційної комісії. Підсумкову оцінку

формують як суму з оцінок усіх присутніх членів екзаменаційної комісії. За теоретичну і практичну частину кваліфікаційного екзамену з навчальних дисциплін професійної підготовки виставляють одну оцінку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВИПУСКНИКІВ НА КВАЛІФІКАЦІЙНОМУ ЕКЗАМЕНІ

Загальні критерії оцінювання знань випускників на Кваліфікаційному екзамені з педагогіки та фахових методик початкової освіти та їх відповідність шкалі оцінювання наведені у таблиці.

ECTS	Рівень	Бали	Критерії
А	високий	25	Випускник виявив всебічні, системні та глибокі знання з педагогіки або фахової методики початкової освіти; вільно володіє матеріалом, дає повні, чіткі і грамотні відповіді на питання білета, наводить приклади з додаткової літератури та власної практики; демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу у практиці роботи з дітьми молодшого шкільного віку; виконав практичне завдання з реалізацією своїх творчих здібностей; усвідомлює взаємозв'язок основних понять дисциплін, їх значення для подальшої професійної діяльності.
В	середній	21–24	Випускник виявив системні, глибокі знання з педагогіки або фахової методики початкової освіти; достатньо володіє матеріалом, дає повні аргументовані відповіді, але припускається незначних помилок; опанував літературу, рекомендовану програмою дисциплін;

			засвоїв взаємозв'язок основних понять, усвідомлює їх значення для подальшої професійної діяльності; правильно виконав практичне завдання.
С		17–20	Випускник продемонстрував системний характер знань з педагогіки або фахової методики початкової освіти; володіє матеріалом, але припускається окремих суттєвих помилок у висвітленні теоретичних аспектів проблеми або в ході виконання практичного завдання; засвоїв основну літературу; здатний до самостійного виконання подальшої професійної діяльності.
Д	достатній	13–16	Випускник виявив знання з педагогіки або фахової методики початкової освіти в обсязі, необхідному для подальшої майбутньої професійної діяльності; володіє матеріалом, але припускається окремих суттєвих помилок у висвітленні теоретичних аспектів проблеми та в ході виконання практичного завдання; орієнтується в основній літературі; спроможний до самостійного виконання подальшої професійної діяльності.
Е		9–12	Випускник виявив знання основного матеріалу з педагогіки або фахової методики початкової освіти в мінімально допустимому обсязі, необхідному для майбутньої професійної діяльності; не дав вичерпної відповіді на питання білета, не

			аргументував її та не підтверджував відповідь прикладами, не посилався на літературні джерела, мав труднощі при встановленні зв'язку між питаннями білета та їх практичним втіленням у системі роботи початкової школи; спроможний до самостійного виконання подальшої професійної діяльності.
FX	початковий	5–8	Випускник виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу з педагогіки або фахової методики початкової освіти; допускав принципові помилки при виконанні практичного завдання.
F		0–4	Випускник не виявив знань зі значної частини навчального матеріалу з педагогіки або фахової методики початкової освіти; не виконав практичного завдання.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ПЕДАГОГІКА

I. Основи педагогіки

1. Предмет і завдання педагогіки. Предмет педагогіки. Основні категорії педагогіки. Розвиток педагогіки. Завдання сучасної педагогіки. Джерела сучасної педагогіки. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

2. Розвиток, формування і виховання особистості. Поняття «людина», «особистість», «індивідуальність», «розвиток», «формування», «виховання».

Види розвитку людини, рушійні сили розвитку людини, закономірності розвитку людини.

Фактори формування особистості. Вплив середовища на формування особистості. Вплив виховання на формування особистості.

Вікова періодизація в педагогіці. Критерії виділення вікових періодів. Характеристика періодів дитинства.

3. Система освіти в Україні. Поняття системи освіти. Законодавство України про систему освіти. Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту». Принципи освітньої діяльності в Україні.

Система освіти в Україні. Освітні рівні та складники вітчизняної освіти. Завдання складників освіти, типи закладів освіти. Освітньо-кваліфікаційні рівні в Україні.

II. Дидактика (Теорія навчання)

1. Предмет і завдання дидактики. Виникнення та розвиток дидактики. Предмет та основні завдання дидактики. Основні категорії дидактики. Суть процесу навчання.

Поняття навчання. Викладання та учіння як дві взаємопов'язані сторони навчання. Функції навчання.

Методологічні основи дидактики. Суттєві ознаки навчання. Рушійні сили процесу навчання: внутрішні та зовнішні суперечності.

Основні етапи оволодіння знаннями. Історичні типи навчання: догматичне навчання, пояснювально-ілюстративне навчання, проблемне навчання, програмоване навчання.

2. Принципи навчання. Закономірності, принципи і правила навчання. Поняття принципу та правила навчання. Система принципів навчання. Характеристика окремих принципів навчання. Правила реалізації вимог принципів навчання в початковій школі. Взаємозв'язок принципів навчання.

3. Зміст шкільної освіти. Поняття змісту освіти. Компоненти змісту освіти. Види освіти. Вимоги до змісту загальної освіти. Поняття Державного стандарту освіти. Поняття навчального предмета.

Навчальний план. Структура навчального плану. Інваріантна та варіативна складові навчального плану.

Освітня програма. Структура освітньої програми. Принципи побудови освітніх програм: лінійності та концентричності.

Підручник та навчальний посібник. Види підручників. Вимоги до підручників.

4. Методи навчання. Поняття методу навчання, прийому навчання, засобу навчання. Структура методу навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання. Класифікація методів навчання на основі діяльнісного підходу.

Характеристика методів стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів: методи емоційного стимулювання, пізнавальна гра, навчальна дискусія, створення ситуації успіху.

Характеристика перцептивних методів навчання: словесних (розповідь, пояснення, бесіда, лекція, інструктаж); наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження), практичних (вправа, практична робота, лабораторна робота). Сутність логічних методів навчання: індуктивний, дедуктивний, аналітичний, синтетичний. Проблемні методи навчання. Сутність проблемної задачі, етапи вирішення проблемної задачі. Проблемний виклад, частково-пошуковий метод, дослідницький метод навчання. Характеристика самостійної роботи як методу навчання.

Критерії вибору методів навчання.

5. Форми організації навчання. Поняття форм організації навчання. Загальні та спеціальні форми організації навчання. Історія становлення класно-урочної форми організації навчання.

Урок як основна форма організації навчання у школі. Сучасні вимоги до уроку. Підготовка вчителя до уроку: попередня та безпосередня.

Позаурочні форми організації навчання. Домашня самостійна робота, її види, вимоги до її організації. Специфіка організації самопідготовки в групах продовженого дня та школах-інтернатах. Екскурсія як позаурочна форма організації навчання. Специфіка семінару як форми організації навчання.

6. Перевірка та оцінка навчальних досягнень здобувачів освіти.

Поняття контролю та оцінки навчальних досягнень учнів. Педагогічні вимоги до організації перевірки знань здобувачів освіти першого ступеня. Функції та види перевірки. Методи контролю в початкових класах. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в НУШ. Формувальне та підсумкове оцінювання учнів початкових класів.

III. Теорія та методика виховання

1. Сутність процесу виховання. Теорія виховання. Основні категорії теорії виховання. Завдання теорії виховання як розділу педагогіки. Процес виховання, його основні риси та рушійні сили.

Закономірності, принципи і правила виховання. Принципи народного виховання. Характеристика традиційних принципів виховання: комплексного підходу до виховання, зв'язку виховання з життям, виховання в колективі і через колектив, єдності вимог і поваги до особистості вихованця, послідовності, систематичності і безперервності виховних дій, відповідності виховання віковий та індивідуальним особливостям учня, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю учнів, опори на позитивне в людині, єдності педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості, культуровідповідності виховання. Інші принципи виховання.

Компоненти процесу виховання. Етапи процесу виховання. Основні ступені формування особистості дитини. Структурні частини процесу виховання.

2. Методи виховання. Поняття про метод виховання. Класифікації методів виховання. Прийоми виховання. Засоби виховання. Традиційні і нетрадиційні методи виховання.

Методи формування свідомості особистості: розповідь, роз'яснення, бесіда, лекція, дискусія, робота з книгою, метод прикладу, інші. Методи формування досвіду суспільної поведінки: вправа, вправляння і привчання, створення спеціальних виховних ситуацій, режим, доручення, рольова гра, інші. Методи стимулювання позитивної поведінки: постановка перспективи, громадська думка, педагогічна вимога, змагання, заохочення, покарання. Методи

самовиховання: самопізнання, самозвіт, самокритика, самоаналіз, самоконтроль, самооцінка, саморегуляція. Умови оптимального вибору методів виховання. Вимоги до застосування різних методів виховання у початковій школі.

3. Формування учнівського колективу, його вплив на виховання особистості. Колектив, його види. Сутність, зміст і функції виховного колективу. Структура колективу. Актив. Органи самоврядування. Вибори до органів самоврядування. Функціонування органів самоврядування. Учніське самоврядування. Формальні і неформальні групи учнівського колективу.

Діалектика розвитку учнівського колективу. Закони та принципи розвитку і формування колективу. Чинники розвитку учнівського колективу. Стадії розвитку колективу. Методика формування учнівського колективу. Позиції педагога на різних стадіях розвитку дитячого колективу.

Колективна творча справа. Методика організації колективної творчої справи. Особливості організації колективної творчої справи в початковій школі.

4. Зміст процесу виховання. Основні напрями виховання. Вимоги до змісту сучасного виховання. Основні напрями виховання.

Розумове виховання, його мета, завдання, зміст. Засоби, методи та форми розумового виховання молодших школярів. Особливості формування наукового світогляду в учнів початкової школи. Моральне виховання, його мета, завдання, зміст. Засоби, методи та форми морального виховання молодших школярів. Фізичне виховання, його мета, завдання, зміст. Засоби, методи та форми фізичного виховання молодших школярів. Статеве виховання, його мета, завдання, зміст. Засоби, методи та форми статевого виховання молодших школярів. Трудове виховання, його мета, завдання, зміст. Засоби, методи та форми трудового виховання молодших школярів. Естетичне виховання, його мета, завдання, зміст. Засоби, методи та форми естетичного виховання молодших школярів.

Громадянське виховання. Правове виховання. Екологічне виховання. Еколого-естетичне виховання. Інші напрями виховання.

5. Організаційні форми виховної роботи. Форми організації виховної роботи. Загальні та спеціальні форми виховної роботи. Позакласна виховна

робота, її завдання та зміст. Особливості організації виховної роботи в умовах роботи групи продовженого дня.

Виховні бесіди, їх види. Етична бесіда, вимоги до її організації. Особливості організації загальнорозвивальної бесіди, зокрема й естетичного спрямування. Конкурси та вікторини, вимоги до організації цих форм виховання в початковій школі. Свято. Орієнтовна тематика свят для молодших школярів. Вимоги до організації свята. Ранок. Специфіка організації ранків у початковій школі. Екскурсія як форма виховної роботи, її види, етапи організації. Заочна подорож, вимоги до її організації в початковій школі. Інші форми виховання, які можуть застосовуватися в початковій школі.

6. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні дітей і молоді. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Традиції в сімейному вихованні. Вимоги до сімейного виховання. Принципи і правила сімейного виховання.

Мета і завдання роботи вчителя з батьками учнів. Принципи взаємодії школи і сім'ї. Форми і методи роботи вчителя з батьками учнів. Батьківські збори та методика їх організації. Партнерство у взаємодії вчителя початкових класів з батьками учнів.

Критерії оцінювання ефективності виховного процесу.

ІУ. Школознавство

1. Управління в освіті. Система управління освітою в Україні. Державні органи управління освітою: Міністерство освіти і науки України, обласне управління освітою, міський (районний) відділ освіти. Органи громадського самоврядування.

2. Внутрішнє керівництво в закладі освіти. Внутрішнє керівництво в закладі загальної середньої освіти. Органи самоврядування в ЗЗСО. Функції директора закладу загальної середньої освіти та його заступників. Планування роботи в закладі освіти. Атестація та сертифікація педагогічних працівників. Організація внутрішнього контролю в ЗЗСО. Інституційний аудит.

3. Методична робота в закладі освіти. Організація методичної роботи. Діяльність методичних об'єднань. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Проілюструвати зв'язок педагогіки із психологією.
2. Навести приклад неформальної освіти.
3. Проілюструвати діяльність вчителя початкових класів щодо врахування вікових особливостей учнів.
4. Проілюструвати зв'язок загальної дидактики та методик викладання окремих предметів у початковій школі.
5. Навести приклад фрагмента уроку, що ілюструє певний етап оволодіння знаннями.
6. Навести приклад фрагмента уроку, що ілюструє реалізацію вимог одного із принципів навчання.
7. Навести приклади посібників для учнів початкової школи, які сприяють поглибленню вивчення навчального матеріалу.
8. Навести приклад фрагмента уроку в початковій школі із застосуванням одного з методів стимулювання і мотивації учіння.
9. Навести приклад використання на уроці в початковій школі тренувальних вправ.
10. Змоделювати фрагмент уроку в початковій школі із застосуванням проблемних методів навчання.
11. Назвати елементи програмованого навчання, які можуть бути використані в початкових класах.
12. Навести приклад диференціації навчання молодших школярів за ступенем складності завдань.
13. Навести приклад фрагмента інтегрованого уроку.
14. Навести приклад екскурсії для учнів початкових класів та схарактеризувати підготовку вчителя до неї.
15. Навести приклад диференційованих завдань для учнів початкових класів за рівнем самостійності.
16. Навести приклад вербального оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи.

17. Навести приклад гри, яка б сприяла формуванню громадянської компетентності, та прокоментувати її причетність до етапів виховання молодшого школяра.

18. Навести приклад реалізації вимог певного принципу виховання в процесі роботи з молодшими школярами.

19. Навести приклад застосування одного з методів формування свідомості особистості в умовах роботи групи продовженого дня.

20. Проілюструвати місце та призначення гри в освітньому процесі сучасної початкової школи, зокрема й і з метою самовиховання молодшого школяра.

21. Змодельовати застосування заохочення у виховному процесі початкової школи.

22. Назвати напрями роботи педагога з учнями першого класу, зорієнтованої на формування дитячого колективу.

23. Навести приклад, що ілюструє вирішення завдань розумового виховання молодших школярів у позаурочний час.

24. Навести приклад фрагмента етичної бесіди з учнями початкової школи, який би ілюстрував формування у них моральних почуттів.

25. Навести приклади різних форм фізичного виховання молодших школярів.

26. Навести приклади застосування В. О. Сухомлинським різних засобів художнього виховання в початковій школі.

27. Навести приклади організації профорієнтаційної роботи з учнями початкової школи.

28. Навести приклади вікторинних завдань для учнів початкової школи.

29. Навести приклади форм взаємодії початкової школи з позашкільними закладами.

30. Прокоментувати майстерність педагога, здатного до організації партнерської взаємодії з батьками учнів початкових класів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн.1. Київ : Либідь, 2003.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2007.
3. Гра по-новому, навчання по-іншому: методичний посібник. *Сайт Міністерства освіти і науки України*. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/lego>.
4. Державний стандарт початкової освіти. *Сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.). *Сайт Міністерства освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita>
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за ред. О. В. Овчарук. Київ : КІС, 2004.
7. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. *Сайт Міністерства освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua>.
8. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка : підручник для студ. ВНЗ. Київ : Знання, 2007.
9. Логачевська С. П. Диференціація у звичайному класі. Київ : Заповіт, 1998.
10. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник. Харків: ОВС, 2002.
11. Макаренко А. С. Методика виховної роботи. Київ : Радянська школа, 1990.
12. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія: методичні вказівки. Київ : Стилос, 2006.
13. Мельничук С. Г. Педагогіка: теорія виховання. Київ : Слово, 2012.
14. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.09.2020 № 1146. *Освіта UA*. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76726/

15. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ, 2019.
16. Основи національного виховання: концептуальні положення / В. Г. Кузь, Ю. Д. Руденко та ін. Умань, 1995.
17. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Абрис, 1997.
18. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти. Київ : Богданова А. М., 2009.
19. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. Київ : ІЗМН, 1997.
20. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Сухомлинський В. О. Вибр. твори : в 5-ти т. Т. 3.* Київ : Радянська школа, 1977. С. 5–279.
21. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю. *Сухомлинський В. О. Вибр. твори : в 5-ти т. Т. 2.* Київ : Радянська школа, 1977. С. 419–654.
22. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2007.
23. Чайка В. М. Основи дидактики: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2011.
24. Якименко С. І. Формування світогляду у старших дошкільників та молодших школярів в освітньо-інтегрованому середовищі: теорія і практика: монографія. Київ : Слово, 2017.
25. Ярощук Л. Г. Методика виховної роботи. Київ : Слово, 2012. С.129 – 162.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України ім. І. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
3. Бібліотека Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка. URL: www.kspu.kr.ua
4. Електронний журнал «Учитель початкової школи». URL: <https://upsh.com.ua/e-UPSh>

5. Каталог періодичного видання «Початкова школа». URL: <http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?cat=73>
6. Освітній портал. Педагогічна преса. URL: <https://pedpresa.ua/191487-online-139.html>
7. Сайт вчителя початкових класів. URL: <https://ja-vchitjel.webnode.com.ua/robota-z-batkami>
8. Педрада: портал освітян України. URL: <https://www.pedrada.com.ua/rubric/15-navchalno-vihovniy-protses>

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

1. Методика навчання грамоти

Розкрити наукові основи методики навчання грамоти. Прокоментувати педагогічні вимоги до процесу навчання грамоти з урахуванням вікових особливостей дітей. Дати характеристику сучасного звукового аналітико-синтетичного методу. Прокоментувати прийоми звукового і буквеного аналізу та синтезу. Визначити основні періоди та етапи навчання грамоти за сучасним звуковим аналітико-синтетичним методом.

Проаналізувати основні навчально-виховні завдання добуквеного періоду. Прокоментувати види вправ з розвитку мовлення та мислення. Проаналізувати методику формування в учнів уявлень про слово, речення, розповідь, ознайомлення учнів з фонетичними уявленнями. Розкрити методику одночасного застосування прийомів звукового аналізу та звукового синтезу, прийомів моделювання і конструювання звукової та складової будови слів. Висвітлити методику ознайомлення учнів з технічними та гігієнічними вимогами успішного формування та розвитку навичок письма. Схарактеризувати систему підготовчих вправ з письма. Розкрити зміст, структуру та методику уроків мови в добуквений період.

Дати характеристику етапам буквеного періоду. Розкрити завдання кожного з них. Прокоментувати принцип частотності порядку вивчення букв.

Розкрити методику ознайомлення учнів з новими буквами та звуками. Схарактеризувати прийоми навчання складового читання. Показати види аналітико-синтетичних вправ у буквеній період, розкрити методику їхнього проведення. Схарактеризувати прийоми розкриття звукового значення букв Я, Ю, Є, І, Щ та буквосполучень ДЖ, ДЗ. Прокоментувати принципи побудови та опрацювання тематичних розворотів сторінок Букваря. Визначити прийоми удосконалення мовлення та мислення учнів на змісті навчання, вміщеному в Букварі. Розкрити методику проведення словникових та словниково-логічних вправ у буквеній період. Вказати прийоми пояснення слів, удосконаленням умінь відповідати на запитання, будувати речення.

Розкрити методику навчання письма в буквеній період. Визначити психолого-педагогічні вимоги до навчання письма. Проаналізувати методику навчання учнів писати нову букву, поєднувати її у складах і словах, записувати слова і речення. Прокоментувати структуру та методику проведення уроків письма в буквеній період навчання грамоти. Розкрити основні завдання післябуквеного періоду навчання грамоти та вимоги щодо обсягу знань, умінь і навичок, якими повинні опанувати учні на кінець періоду навчання грамоти.

2. Методика розвитку мовлення учнів початкової школи

Розкрити значення і завдання розвитку усного мовлення. Схарактеризувати види вправ з розвитку усного мовлення. Розкрити прийоми розвитку усного монологічного мовлення. Прокоментувати види навчальних монологів.

Розкрити методику формування в учнів уявлення про текст, його тему, основну думку, будову, засоби зв'язку речень у тексті. Дати характеристику прийомам ознайомлення учнів з типами текстів та прийомам формування в учнів уявлень про стилі українського мовлення. Характеристика прийомів формування стилістичних умінь та навичок.

Проаналізувати прийоми збагачення активного словникового запасу учнів. Прокоментувати прийоми практичного ознайомлення молодших школярів з найбільш вживаними синонімами, антонімами, багатозначними словами,

поширеними омонімами, фразеологічними одиницями. Прокоментувати види лексичних вправ та методику їхнього виконання.

Схарактеризувати методику роботи над словосполученням та реченням. Розкрити прийоми розвитку умінь виділяти словосполучення з речення та самостійно будувати їх. Обґрунтувати методику роботи над типовими помилками у побудові словосполучень, розкрити шляхи запобігання їм, виправлення, подолання. Проаналізувати методику удосконалення умінь будувати речення різні за метою висловлювання, прийоми формування в учнів умінь виділяти логічний наголос у реченні відповідно до мети висловлювання думки; вироблення практичних умінь будувати речення з однорідними членами та з уживанням сполучників. Характеристика методики роботи над конструктивними та творчими вправами. Прокоментувати стилістичні помилки у побудові речень, шляхи їх подолання, методику роботи над ними.

Характеристика переказів як складової частини системи розвитку мовлення молодших школярів. Проаналізувати класифікацію переказів за дидактичною метою, типом мовлення, докладністю передачі змісту, місцем виконання. Розкрити методику поетапної підготовки до усного та писемного переказу текстів. Прокоментувати прийоми підготовки до написання переказу.

Дати характеристику твору як складової частини системи розвитку мовлення. Проаналізувати класифікацію творів за джерелом матеріалу, жанрами, місцем виконання, ступенем участі учнів у складанні тексту, розміром, метою виконання. Прокоментувати прийоми підготовки учнів до написання творів. Розкрити методику роботи над побудовою твору, розкриттям теми, складанням плану. Вказати особливості методики аналізу учнівських робіт. Зазначити мовні помилки та шляхи їх подолання. Визначити критерії оцінювання учнівських творів, переказів.

3. Методика вивчення основ фонетики, граматики та орфографії

Розкрити методику вивчення фонетики у тісному взаємозв'язку з орфоєпією та графікою. Прокоментувати методику повторення фонетичних знань, набутих учнями в період навчання грамоти. Схарактеризувати види

фонетичних вправ, методику проведення фонетичного розбору в початковій школі.

Визначити значення та завдання роботи над морфемною будовою слова. Розкрити методику ознайомлення з елементами словотворення. Прокоментувати прийоми розкриття понять: *споріднені слова, основа слова, закінчення, корінь, префікс, суфікс, спільнокореневі слова*. Дати характеристику різним видам словотворчих вправ. Пояснити методику проведення часткового та повного морфемного аналізу слів, зв'язок його зі звуко-буквеним, орфографічним та словотворчим аналізом.

Обґрунтувати значення граматичних знань для засвоєння орфографії. Окреслити обсяг знань з граматики. Розкрити принцип розташування граматичного матеріалу за роками навчання. Проаналізувати методику формування у молодших школярів уявлень про частини мови на основі встановлення їх семантики, граматичних ознак і синтаксичної ролі. Прокоментувати методи та прийоми, які забезпечують систему логічної роботи над іменником, прикметником, дієсловом, займенником, числівником, прислівником. Схарактеризувати види морфологічних вправ. Розкрити методику часткового та повного морфологічного аналізу слів.

Розкрити значення знань з синтаксису в початковій школі. Прокоментувати методику формування початкових уявлень про словосполучення і речення. Проаналізувати методику розкриття понять: словосполучення, речення, член речення, основа речення, підмет, присудок, головні, другорядні, однорідні члени речення, розділові знаки в реченні. Розкрити прийоми навчання учнів встановлювати смисловий та граматичний зв'язок між словами у реченні. Дати характеристику видам синтаксичних вправ. Розкрити методику синтаксичного розбору речення.

Дати характеристику орфографічним правилам відповідно до принципів правопису, розкрити дидактичні умови їх засвоєння. Проаналізувати види орфографічних вправ, розкрити методику їх проведення. Прокоментувати методику проведення диктантів, розкрити їх види, методику перевірки.

Схарактеризувати основні типи орфографічних помилок. Розкрити методику проведення роботи над помилками.

4. Методика класного та позакласного читання

Обґрунтувати виховне та освітньо-пізнавальне значення читання в початкових класах. Схарактеризувати читання як вид мовленнєвої діяльності. Розкрити методику проведення голосного та мовчазного читання. Прокоментувати співвідношення двох видів читання в початкових класах.

Розкрити прийоми розвитку та удосконалення якостей читання. Висвітлити вимоги до правильного читання та умови його забезпечення. Прокоментувати прийоми запобігання типовим помилкам та розкрити методику виправлення їх у роботі над літературними творами. Схарактеризувати прийоми удосконалення швидкості читання, вказати критерії його вимірювання та умови розвитку. Розкрити прийоми формування та удосконалення виразного читання, пояснити дидактичні умови його забезпечення. Визначити прийоми роботи, спрямовані на усвідомлення змісту прочитаного.

Дати характеристику основним етапам роботи над художнім твором, визначити завдання етапів первинного та вторинного синтезу. Розкрити види та прийоми роботи, що передують читанню літературних творів для підготовки учнів до їх сприймання. Обґрунтувати особливості проведення словникової роботи, розкрити прийоми розкриття лексичного значення слів. Характеристика етапу поглибленого аналізу твору, його основних завдань. Розкрити методику встановлення причинно-наслідкових зв'язків у розвитку сюжету, мотивів поведінки, дій, переживань героїв, їхніх головних рис характеру; розкриття композиції твору; аналіз зображувальних засобів і особливостей мови персонажів у єдності з розкриттям змісту та оцінкою поведінки героїв; з'ясування ставлення авторів до зображених подій у творі.

Розкрити методику роботи над художнім оповіданням. Вказати основні види та прийоми роботи на уроках читання оповідання. Розкрити методику опрацювання народних та авторських казок відповідно до їх тематичних особливостей. Проаналізувати особливості опрацювання легенд та міфів на уроках літературного читання. Прокоментувати особливості методики читання

байок в початковій школі. Схарактеризувати прийоми розкриття та усвідомлення алегорії, моралі, художніх образів, мовних засобів байки. Розкрити методику опрацювання віршів з урахуванням їх видових і змістовних особливостей. Розкрити методику опрацювання науково-пізнавальної статті та нарису в початковій школі. Розкрити прийоми опрацювання творів усної народної творчості. Прокоментувати методику роботи над українською народною піснею, загадкою, прислів'ям, приказкою, скоромовкою. Вказати прийоми розвитку творчих здібностей молодших школярів у роботі над літературними жанрами.

Проаналізувати завдання та організацію позакласного читання в початкових класах. Схарактеризувати три етапи формування читацької самостійності учнів, визначити завдання кожного з них. Розкрити види уроків позакласного читання на кожному з етапів формування читацької самостійності учнів, визначити їхні основні завдання та зміст. Розкрити форми керівництва позакласним читанням, прийоми бібліотечно-бібліографічної допомоги.

Практико орієнтовані завдання

1. Проілюструвати методику формування понять «склад», «наголос», «наголошений склад» у добуковений період навчання грамоти.
2. Навести приклади вправ з розрізною азбукою та складами на уроках навчання грамоти.
3. Розробити фрагмент уроку вивчення нового звука й букви.
4. Навести приклади звукових аналітичних та синтетичних вправ до вивчення нового звука.
5. Розробити фрагмент уроку письма нової букви.
6. Проілюструвати зразками вправ реалізацію завдань з розвитку мовлення в підручниках.
7. Проілюструвати види вправ з синонімами, антонімами, омонімами, багатозначними словами.
8. Дібрати зразки різних видів вправ для побудови діалогів.
9. Проілюструвати методику роботи над детальним переказом фрагментом уроку зв'язного мовлення.

10. Проілюструвати особливості опрацювання голосних/приголосних звуків.
11. Проілюструвати методику проведення фонетичного розбору в початковій школі.
12. Проілюструвати фрагментом уроку методику вивчення частин слова.
13. Навести приклади різних видів словотворчих вправ.
14. Проілюструвати методику проведення морфемного аналізу.
15. Проілюструвати фрагментом уроку методику вивчення частин мови та морфологічних категорій в початковій школі.
16. Навести приклади морфологічних вправ.
17. Проілюструвати методику проведення морфологічного аналізу.
18. Навести різні види синтаксичних вправ під час вивчення теми «Речення».
19. Проілюструвати фрагментом уроку методику формування синтаксичних понять.
20. Проілюструвати методику синтаксичного розбору.
21. Проілюструвати фрагментом уроку послідовність виконання вправ з формування орфографічних умінь і навичок.
22. Дібрати ефективну систему вправ під час вивчення теми «Апостроф».
23. Дібрати ефективну систему вправ під час вивчення теми «Правопис ненаголошених Е та И у коренях слів».
24. Запропонувати систему вправ, спрямовану на формування навичок правильного/швидкого читання.
25. Проілюструвати методику роботи спрямовану на формування навичок виразного читання (на прикладі роботи з віршем).
26. Навести приклади завдань з підручників, спрямованих на перевірку усвідомленого читання художніх творів.
27. Проілюструвати систему роботи, спрямовану на аналіз художнього твору за самотійно обраним твором.
28. Проілюструвати систему роботи, спрямовану на формування умінь дати елементарну характеристику героя за самотійно обраним твором.

29. Проілюструвати методику роботи над оповіданням (казкою, байкою, ліричним віршем, науково-пізнавальною статтею) фрагментом уроку.
30. Навести приклади прийомів усної та наочної пропаганди книг спрямованих на розвиток читацької активності учнів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Вашуленко М. С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. посіб. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 192 с.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 400 с.
3. Державний стандарт початкової освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
4. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2017. 44 с.
5. Котик Т. М. Методика літературної освіти молодших школярів: Опорні конспекти лекцій для студентів заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта» Івано-Франківськ, 2014. 73 с.
6. Котик Т. М. Методика навчання української мови в початковій школі: навч.-метод. посіб. для студентів дистанційної форми навчання спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ, 2015. 295 с.
7. Методика навчання літературного читання : навч.-метод. посіб. / Т. М. Білявська. Миколаїв : СПД Румянцева, 2017. 109 с.
8. Методика навчання української мови в початковій школі: навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ: Літера ЛТД, 2015. 364 с.
9. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ МНО

https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/83038/

10. Типові освітні програми для загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ : «Світоч», 2019. 336 с.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

1. Загальна характеристика освітньої галузі «Природознавство» у змісті початкової освіти

Місце освітньої галузі «Природознавство» у структурі Державного стандарту початкової загальної освіти та Базовому навчальному плані. Мета та завдання освітньої галузі «Природознавство». Зміст курсу «Природознавство» в сучасній початковій школі.

2. Матеріальна база навчання природознавства

Місце і роль матеріальної бази в освітньому процесі з природознавства. Виготовлення динамічних наочних посібників та обладнання для уроків природознавства. Куток живої природи та використання його об'єктів у навчальному процесі. Навчально-дослідна ділянка. Краєзнавчий куточок. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.

3. Управління цілісним процесом навчання природознавства в початковій школі

Методи навчання природознавства. Дидактична суть методу навчання природознавства. Визначення і класифікація методів навчання природознавства. Методична суть методу проблемного навчання. Евристичний та дослідницький метод навчання. Методична різноманітність проблемних завдань. Практичні методи навчання. Спостереження та його види. Дослід, структура, методика використання дослідів. Практичні роботи з природознавства, демонстрації і досліді на уроках природознавства. Значення і місце методів самостійної роботи учнів на уроках природознавства. Форми організації процесу навчання

природознавства. Урок – основна форма організації занять у початковій школі.
Типологія уроків.

4. Шляхи підвищення якості освітнього процесу

Особистісно зорієнтоване навчання і виховання молодших школярів.
Проблеми розвивального навчання на уроках та в позакласній роботі. Здійснення міжпредметних зв'язків на уроках природознавства. Диференціація на уроках. Роль інтеграції у підвищенні якості проведення уроків. Екологічне виховання молодших школярів на уроках природознавства. Естетичне виховання молодших школярів за допомогою засобів довкілля. Здійснення природознавчого підходу. Підходи до класифікації нестандартних форм організації навчання та основні їх види. Інтегровані уроки. Уроки-дискусії. Активізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів. Сучасні педагогічні технології в природознавчій освіті початкової школи. Інноваційні технології навчання освітньої галузі. Характеристика інтерактивних прийомів організації навчання природознавства.

Практико орієнтовані завдання

1. Розробити план-конспект уроку для 4 класу із використанням картографічного матеріалу (тема за власним вибором).
2. Розробити фрагмент уроку для 1 класу із застосуванням різних засобів наочності (тема за власним вибором).
3. Продемонструвати особливості методики проведення систематичних спостережень за природою.
4. Скласти план-конспект екскурсії з теми «Весняні явища в природі».
5. Скласти план роботи учнів на навчально-дослідній земельній ділянці.
6. Розробити питання для репродуктивної практичної роботи на конкретному прикладі для учнів 3 класів (тема за власним вибором).
7. Розробити фрагмент уроку із використання контурної карти.
8. Розробити фрагмент уроку, який включає роботу із друкованими наочними посібниками на уроках природознавства(тема за власним вибором).
9. Проаналізувати зміст дослідів, які передбачені програмами з природознавства в 1 і 2 класах.

10. Розробити фрагмент уроку із проведення досліду (тема за власним вибором).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гільберг Т.Г. Навчально – методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти та засадах компетентнісного підходу/ Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. Київ: Генеза, 2019. 256 с.

2. Гільберг Т.Г. Навчально – методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти та засадах компетентнісного підходу/ Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Зоя Хитра, Ніна Павич. Київ: Генеза, 2020. 240 с.

3. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text>

4. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

5. Пинзеник М. Методика викладання дисциплін природознавчого циклу: навчально-методичний посібник. Міністерство освіти і науки України, Мукачівський державний університет. Київ: Кондор, 2018. 118 с.

6. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти 1-2 класи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2- dodatki.pdf>

7. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти 3-4 класи, під керівництвом О. Я. Савченко (НУШ-1) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4klas/2020/11/20/Savchenko.pdf>

8. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти 3-4 класи, під керівництвом Р.Б. Шияна (НУШ-2) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Shiyana.pdf>

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ З ПРАКТИКУМОМ

1. Методи та прийоми технологічного навчання учнів початкової школи

Класифікація методів технологічного навчання. Характеристика методів, що визначаються за джерелами інформації. Репродуктивні та активні методи у технологічному навчанні молодших школярів. Політехнічний принцип навчання та виховання освітньої технологічної галузі. Метод проєктів на уроках технології. Інструктажі на уроках технології.

2. Форми організації занять з дизайну та технологій

Урок як основна форма організації навчання дизайну і технологій. Специфіка уроків технології в початкових класах. Типи і структура уроків.

3. Обладнання та організація робочого місця вчителя та учнів

Формування в учнів знань про елементарні прийоми роботи з використанням інструментів і пристроїв для обробки різних матеріалів, умінь безпечного користування ними. Санітарно – гігієнічні вимоги до робочої кімнати та її обладнання, робочого місця учні та вчителя.

4. Технологія виготовлення виробів з паперу і картону

Ознайомлення з властивості паперу (досліди), елементи графічної грамоти. Складання, розмітка паперу. Конструювання виробів-оригамі методом складання паперу в декілька прийомів.

5. Різання паперу. Витинанки. Види аплікацій

Прийоми різання паперу. Силуетне, симетричне вирізування. Орнаментальні композиції витинанок. Вирізування в смузі (гірлянди), у квадраті (серветки, сіточки), в колі (сніжинки), тощо. Робота за шаблонами, трафаретами. Види аплікацій та методика навчання учнів виконання аплікацій

6. Плетіння зі смужок паперу. Квілінг (паперопластика)

Ознайомлення з технологією плетіння зі смужок паперу, комбінованими видами паперопластики; особливістю методики навчання молодших школярів даним технікам..

7. Технологія виготовлення виробів з пластичних матеріалів

Оволодіння прийомами і способами (конструктивним, пластичним, комбінованим) ліплення; методикою навчання молодших школярів об'ємному ліпленню з різних пластичних матеріалів (пластиліну, глини, солоного тіста); застосування у ліпленні елементів конструювання.

Практико орієнтовані завдання

1. Розробити фрагмент уроку технології з визначення властивостей паперу (1 клас).
2. Навести приклади видів розмітки паперу які можна запропонувати учням 1 класу на уроках технології.
3. Розробити технологічну карту виготовлення виробу в техніці аплікації з кольорового паперу для учнів 2 класу.
4. Проілюструвати різні прийоми ознайомлення учнів початкових класів з елементами графічної грамоти на уроках технології.
5. Розробити технологічну карту виготовлення будь якого виробу для учнів 3 класу.
6. Провести фрагмент уроку з аналізу готового виробу (тема і клас за власним вибором).
7. Провести вступний інструктаж (тема і клас за власним вибором).
8. Продемонструвати основні прийоми й способи ліплення з якими ознайомлюються учні початкових класів на уроках технології.
9. Розробити фрагмент уроку (вступна бесіда) для учнів 2 класу (тема за власним вибором).
10. Навести приклади інструктажу з техніки безпеки при роботі з ножицями.
11. Розробити фрагмент уроку для учнів 3 класу з пояснення технології виготовлення силуетної витинанки.
12. Описати послідовність виготовлення виробу в техніці оригамі за схемою (клас і виріб за власним вибором).
13. Розробити фрагмент уроку для учнів 2 класу на тему «Сюжетна аплікація з природних матеріалів».

Список використаних джерел

1. Гільберг Т.Г. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: технологічна освіта у початковій школі» : для пед. працівників / Тетяна Гільберг [та ін.]. – Київ : Генеза, 2021. – 160 с.
2. Дизайн і технології. 1 клас: навчально-методичний посібник для вчителя /Т.С. Мачача, Т. В. Стрижова, С. А. Собецька, Н. М. Оголюк. К. : Видавничий дім «Освіта», 2018. 64 с.
3. Методика викладання освітньої галузі «Технології» з практикумом: Навчально – методичний посібник / Н. Котелянець, О.Агеєва, Ю.Котелянець.– Харків, 2019. – 198 с.
4. Методика навчання технологічної освітньої галузі : навчально-методичний посібник / С. М. Паршук. – Миколаїв : видавець Румянцева Г. В., 2023. – 148 с.
5. Методика навчання технологічної освітньої галузі в початковій: навчально – методичний посібник. Чернівці: Чернівец. нац. універ. імені Ю. Федьковича, 2022. 164 с.

МНОГ «Математична»

Методика початкового навчання математики в початкових класах як педагогічна наука. Об'єкт, предмет і завдання методики початкового навчання. Основні компоненти сучасної методичної системи і взаємозв'язок між ними. Зв'язок методики з іншими науками (педагогікою, логікою, віковою психологією, дидактикою початкової школи, математикою, шкільною гігієною, методикою викладання математики у загальноосвітній школі). Методи педагогічних дослідження, які використовуються методичною наукою. Сучасні тенденції розвитку початкової математичної освіти (гуманізація математичної освіти; інформатизація початкової школи; індивідуалізація та диференціація у навчанні математики молодших школярів; технології навчання математики та інформаційні технології).

Початковий курс математики як навчальний предмет. Освітні, виховні, розвивальні та практичні завдання навчання математики в початкових класах. Структура програмового матеріалу. Аналіз програм з математики для початкових класів НУШ. Зміст початкового курсу математики: арифметичний,

алгебраїчний і геометричний матеріал, величини, дроби. Роль і місце текстових задач у ПКМ. Концентрична будова ПКМ. Математична підготовка дітей у дитячому садку. Наступність у навчанні математики між початковими і 5 – 6 класами.

Методи навчання математики у ПКМ. Класифікація методів навчання. Особливості використання різних методів навчання залежно від конкретної дидактичної мети, змісту, засобів та організаційних форм навчання математики молодших школярів. Активні методи та сучасні технології навчання математики в умовах НУШ (Щоденні 3, Цеглинки Lego, інтерактивні технології, технології дистанційного навчання тощо).

Організація навчання математики в початкових класах. Урок і система уроків математики. Вимоги до сучасного уроку. Структура комбінованого уроку. Характеристика структурних частин уроку математики у початкових класах. Підготовка вчителя до уроку. Диференційований, діяльнісний та компетентнісний підхід при навчанні учнів. Робота з математики у позаурочний час. Позакласна робота з учнями початкових класів. Види позакласної роботи та вимоги до сценарію позакласного заходу. Роль задач з логічним навантаженням, на кмітливість для розвитку інтересу до математики. Домашня робота. Вимоги до домашньої роботи (за віком, обсягом, змістом). Форми перевірки домашньої роботи. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів з математики. Особливості оцінювання в 1-2 класах та 3-4 класах НУШ. Прийоми формувального оцінювання.

Засоби навчання математики в початкових класах. Оснащення, матеріальне забезпечення навчального процесу. Класифікація засобів навчання математики. Педагогічні вимоги до засобів наочності. Реалізація принципу наочності у навчання математики шестирічних першокласників. Підручник як основний засіб навчання математики в початкових класах. Особливості змісту, будови, оформлення стабільного та альтернативних підручників з математики для початкових класів. Основні види наочних посібників. Дидактичні матеріали.

Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел. Нумерація чисел першого десятка. Зміст матеріалу доцифрового періоду. Методика його

вивчення. Ознайомлення з числами першого десятка, із відповідними цифрами. Порівняння та склад чисел. Числовий ряд. Принцип утворення числа додаванням (відніманням) одиниці. Система ігор та ігрових ситуацій на уроках математики при вивченні чисел першого десятка.

Нумерація чисел 11-20. Усна та письмова нумерація чисел. Причини виділення другого десятка в окремий концентр. Нумерація чисел 21-100. Усна і письмова нумерація двоцифрових чисел. Утворення чисел. Засоби наочності при вивченні нумерації чисел 11 – 20.

Методика вивчення нумерації в межах тисячі. Нумерація трицифрових чисел. Поняття розряду. Читання і запис трицифрових чисел. Утворення трицифрових чисел. Порівняння трицифрових чисел. Десятковий склад трицифрових чисел.

Методика вивчення нумерації в межах мільйона. Усна і письмова нумерація. Принцип утворення чисел (чотирицифрових, п'ятицифрових, шестицифрових). Поняття класу і розряду. Розрядне число. Порівняння багатоцифрових чисел. Десятковий склад числа. Засоби наочності при вивченні нумерації багатоцифрових чисел.

Методика вивчення арифметичних дій у початкових класах. Завдання вчителя початкових класів щодо вивчення арифметичних дій молодшими школярами. Обчислювальна діяльність молодших школярів. Зміст арифметичних дій. Обчислювальний прийом та його теоретична основа. Обчислювальна навичка та її властивості. Обчислювальна культура.

Методика ознайомлення молодших школярів з діями додавання і віднімання у темі «Десяток». Роль засобів наочності. Послідовність вивчення дій додавання і віднімання. Методика складання та заучування таблиць додавання і віднімання в межах 10.

Методика вивчення арифметичних дій у темі «Сотня». Методика вивчення табличних випадків додавання і віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток. Обчислювальні прийоми при складанні таблиць додавання і віднімання. Система тренувальних вправ для засвоєння молодшими школярами таблиць додавання та віднімання. Усне додавання і віднімання

двоцифрових чисел без переходу через десяток. Усне додавання і віднімання двоцифрових чисел з переходом через десяток. Письмове додавання і віднімання двоцифрових чисел. Структурна схема і структурний запис. Теоретична основа обчислювального прийому. Формування обчислювальних навичок.

Методика ознайомлення з діями множення та ділення. Вимоги до наочності. Методика складання таблиць множення чисел 2, 3, 4, ..., 9 на таблиць ділення на 2, 3, 4, ..., 9. Система тренувальних вправ для засвоєння молодшими школярами таблиць множення і ділення.

Методика вивчення арифметичних дій у темі «Тисяча». Усне додавання і віднімання трицифрових чисел. Обчислювальний прийом, теоретична основа, структурна схема, структурний запис. Система тренувальних вправ для формування обчислювальних навичок. Письмове додавання і віднімання трицифрових чисел.

Позатабличне множення і ділення двоцифрових чисел. Усне множення та ділення з числами 1, 0, 10, 100. Усне множення та ділення з розрядними числами. Усні випадки множення і ділення трицифрових чисел. Обчислювальні прийоми, теоретична основа. Перевірка ділення множенням. Ділення двоцифрового числа на двоцифрове. Ділення з остачею. Письмове множення і ділення у межах 1000.

Методика вивчення арифметичних дій у темі «Багатоцифрові числа». Додавання і віднімання багатоцифрових чисел. Алгоритм письмового виконання дій. Дії з іменованими числами. Множення і ділення багатоцифрових чисел. Теоретична основа дій множення і ділення. Алгоритми письмового виконання дій. Множення багатоцифрового числа на одно-, дво- та трицифрове число. Множення багатоцифрових чисел, що закінчуються нулями. Ділення багатоцифрового числа на одно- та двоцифрове число. Систематизація знань учнів про дії множення і ділення та їх властивості. Технологія складання нестандартних завдань обчислювального характеру.

Методика навчання учнів початкових класів розв'язувати текстові задачі. Роль та місце задач у початковому курсі математики. Функції текстових

задач. Складові процесу навчання розв'язуванню задач певного типу. Культура запису розв'язування задач.

Класифікація простих задач. Загальні питання роботи над простими задачами. Методика розв'язування простих задач різних типів.

Ознайомлення учнів із першою складеною задачею. Підготовча робота до ознайомлення учнів із першою складеною задачею. Структура складеної задачі. Етапи розв'язування складеної задачі. Розвиток умінь учнів розв'язувати задачі. Організація навчання учнів розв'язувати задачі.

Методика розв'язування задач, що містять величини, пов'язані пропорційною залежністю, та задач на рух. Задачі на знаходження середнього арифметичного. Задачі на знаходження невідомого за двома різницями.

Диференційований підхід у навчанні учнів розв'язуванню задач.

Технологія складання нестандартних задач з математики для учнів початкових класів.

Величини. Загальні питання вивчення величин та одиниць їх вимірювання у початковій школі. Величина. Функція вимірювання. Етапи вивчення величин у початкових класах.

Методика вивчення довжини відрізка та площі фігури у початковій школі. Ознайомлення з одиницями довжини і площі; дії над ними.

Методика формування уявлень про масу і об'єм, вивчення одиниць їх вимірювання.

Ознайомлення учнів з одиницями часу.

Методика ознайомлення молодших школярів з величинами, що пов'язані пропорційною залежністю (швидкість, час, відстань; ціна, кількість, вартість; маса 1 предмету, кількість предметів, загальна маса).

Методика вивчення алгебраїчного матеріалу. Математичний вираз. Формування і розвиток уявлень учнів про числовий вираз. Перетворення і порівняння числових виразів. Методика ознайомлення із числовими рівностями та нерівностями. Підготовча робота для вивчення числових рівностей і нерівностей.

Методика ознайомлення учнів початкових класів з виразами зі змінною. Вирази із буквою.

Рівняння. Способи розв'язування рівнянь. Нерівності зі змінною. Методика навчання розв'язувати задачі складанням числових виразів. Правило порядку виконання арифметичних дій.

Формування уявлень учнів про функціональну залежність.

Методика вивчення геометричного матеріалу. Розвиток просторових уявлень молодших школярів. Загальні питання вивчення геометричного матеріалу у початковому курсі математики. Вивчення елементів геометрії за концентрам ПКМ. Геометричні фігури як сенсорні еталони. Розвиток просторово-координатної діяльності молодших школярів.

Формування уявлень про лінії (пряму, криву) та відрізок. Ламана.

Ознайомлення з многокутниками. Трикутник. Класифікація трикутників. Чотирикутник. Кути многокутника. Прямий кут. Прямокутник. Квадрат. Розпізнавання геометричних фігур.

Формування вимірювальних навичок молодших школярів. Периметр многокутника, ламаної. Площа периметра і квадрата. Об'єм рідини. Маса предметів. Формування інструментальних навичок. Лінійка, палетка, циркуль, ваги, годинник як засоби вимірювань. Формування креслярських навичок та умінь молодших школярів. Побудова трикутників і чотирикутників. Побудова кола.

Методика ознайомлення з геометричними тілами.

Методика формування початкових уявлень про дробі. Ознайомлення з частинами. Засоби наочності для вивчення частин. Порівняння частин. Задачі на знаходження частини числа та числа за його частиною. Ознайомлення з дробами та задачами на знаходження дроби від числа та числа за його дробом. Засоби наочності для вивчення дробів. Порівняння дробів. Складені задачі у початковому курсі математики, які включають знаходження дроби від числа.

Практико орієнтовані завдання

Кожне питання екзаменаційного білету з методики вивчення освітньої галузі «Математична» включає практичний складник, який передбачає розробку

фрагмента уроку з розв'язування складеної задачі. Зокрема здобувач/здобувачка мають продемонструвати етап розв'язування складеної задачі: складання короткого запису та оформлення розв'язання і відповіді, а також скласти аналітико-синтетичну бесіду з розв'язування конкретної задачі.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти (2019 р.) Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF?find=1&text=%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85#Text>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Режим доступу <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
4. На допомогу вчителю початкових класів. 1 клас: для загальноосвіт. навч. закл. України. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2016. – 144 с.
5. На допомогу вчителю початкових класів. 2 клас: для загальноосвіт. навч. закл. України. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2016. – 144 с.
6. На допомогу вчителю початкових класів. 3 клас: для загальноосвіт. навч. закл. України. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2016. – 160 с.
7. На допомогу вчителю початкових класів. 4 клас: для загальноосвіт. навч. закл. України. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2016. – 160 с.
8. Орешкіна О. В. Сучасні форми організації навчання. Управління школою. 2020. № 1-3. С. 23-26
9. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/nras/249613934>
10. Типові освітні програми для початкової школи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

11. Підручники з математики для початкових класів НУШ. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>
12. Скворцова С. О. Методика навчання математики в першому класі. Методичний посібник для вчителів перших класів та студентів педагогічних вузів / С. О. Скворцова. – Одеса: Фенікс, 2011. – 240 с. [Електрон.]
13. Скворцова С. О. Методика навчання математики в другому класі. Методичний посібник для вчителів перших класів та студентів педагогічних вузів / С. О. Скворцова. – Одеса: Фенікс, 2011. – 262 с. [Електрон.]
14. Скворцова С. О. Методика навчання розв’язування сюжетних задач у початковій школі. Навчально-методичний посібник для студентів. – Ч.І: Методика формування в молодших школярів загального уміння розв’язувати сюжетні задачі / С. О. Скворцова. – Одеса: ООО «Абрикос-Компани», 2011. – 268 с. [Електрон.]
15. Скворцова С. О. Методика навчання розв’язування сюжетних задач у початковій школі. Навчально-методичний посібник для студентів. – Ч.ІІ: Методика формування в молодших школярів умінь розв’язувати задачі певних видів / С. О. Скворцова. – Одеса: Фенікс, 2011. – 156 с. [Електрон.]
16. Нікітіна О. О. Методика навчання освітньої галузі «Математика»: Кропивницький: СІТІ-ПРИНТ, 2017. 200 с. (електронний варіант)
17. Нікітіна О. О. Формування навчальної діяльності школярів у контексті реформування початкової освіти в Україні (70-ті роки ХХ – поч. ХХІ століття). Харків: Мачулін, 2019. 245 с. (електронне видання)
18. Нікітіна О. О., Кіндеї Л. Г. Розвиток творчого мислення у контексті наступності між дошкільною та початковою ланками освіти. V Міжнародній науково-практичній конференції «THEORY AND PRACTICE OF SCIENCE: KEY ASPECTS» (7-8 листопада 2021 року в м. Рим, Італія) <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/15808>
19. Інноваційні технології навчання мовно-літературної та математичної галузей в початковій школі (Математична галузь). Навчально-методичний посібник / О. О. Нікітіна, Л. Г. Кіндеї – Кропивницький, 2021 (електронне видання).

20. Нікітіна О. О. Формування ключової компетентності «уміння вчитися упродовж життя» на уроках математики в початковій школі. The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17-19, 2021) BoScience Publisher, Boston, USA. 2021. С. 722-733.

Зразок білета

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Освітній (освітньо-кваліфікаційний рівень) бакалавр

Спеціальність: 013 Початкова освіта

ОПП: Дошкільна освіта

Форма навчання: денна/заочна

Державний кваліфікаційний екзамен з педагогіки та фахових методик початкової освіти

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

до державного екзамену: теоретична/практична частина

1. Обґрунтувати потребу дидактики для сучасного фахівця в галузі освіти. Проілюструвати зв'язок загальної дидактики та методик викладання окремих предметів у початковій школі.
2. Розкрити особливості опрацювання творів усної народної творчості. Прокоментувати методику роботи над українською народною піснею, загадкою, прислів'ям, приказкою, скоромовкою. Проілюструвати методику роботи на самостійно обраному творі.
3. Обґрунтувати важливість розвитку просторових уявлень у молодших школярів. На конкретних прикладах проілюструвати методику ознайомлення учнів з найпростішими геометричними фігурами в центрі «Десяток», а також з прямим кутом, прямокутником і квадратом. Розробити фрагмент уроку з розв'язування складеної задачі.
4. Структура уроку технології. Основні етапи уроку, їх характеристика. Розробіть фрагмент уроку (вступна бесіда) для учнів 2 класу (тема за власним вибором).

Затверджено на засіданні кафедри дошкільної та початкової освіти

(Протокол № 9 від 02 квітня 2024 р.)

Завідувач кафедри _____

професорка Наталка КОТЕЛЯНЕЦЬ